

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

II.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“.

V dan 18. okt. t. l. ob 9. uri dopoldne v družbeni sobi „Slovenskega učiteljskega društva“
(v grof Blagajevi hiši na Šent-Jakobskem trgu).

(Dalje.)

Zatorej predlagam: 1. „Odbor slovenskega učiteljskega društva“ naj po primernem potu na to deluje, da se učni načrt in učni navedi kranjske dežele z ozirom na omenjeno postavo in dotične ministerjalne naredbe ter z ozirom na potrebe v naši deželi prenaredé. 2. Odbor „Slovenskega učiteljskega društva“ naj po primernem potu razjasni korist meščanskih šol, zlasti koristi obrtniške meščanske šole v Ljubljani in v Idriji.

Gospod Gabršek: „Slavni zbor! Stališče, na katerem stojimo danes gledé šolske novele, je jako težavno, kajti izreči nam je svoje mnenje o noveli, ki je postala užé zakon, a se vendar še ni toliko ukoreninila, da bi mogli užé iz izkušnje govoriti o njeni slabi ali dobri strani. Treba bode še dokaj časa, predno se bode pokazalo, koliko bode uplivala na razvoj ljudskega šolstva. V nekaterih deželah bode upliv večji, v drugih zopet manjši, čim bolj ali manj je namreč šolstvo v dotičnih deželah razvito. Gledé šolske dolžnosti ima g. predgovornik nekako prav, ko pravi, da na Kranjsko nova šolska postava ne bode mnogo uplivala, kajti znano je, da je bila na Kranjskem na deželi užé do zdaj 6letna dolžnost hoje v šolo; a v tem bi se vendar le znal g. poročevalec motiti, ko misli, da tudi v mestih in v trgih ne bode upliv Bog vedi kakov. Kar se Štajerske tiče, moram g. poročevalcu ugovarjati in reči, da bode novela marsikaj nekako na slabeje izpremenila, če ravno g. ravnatelj misli, da tudi tû upliv ne bode tako velik. Tudi za to deželo zdé se g. predgovorniku šolske olajšave jako primerne, ker zdaj bode po njegovih mislih vsakej občini mogoče one olajšave vpeljati in izvesti, katere jej najbolj ugajajo. S tem pa se bode ravno ona vez raztrgala, katera je do zdaj vezala celo ljudsko šolstvo, namreč vez enakomernega pouka in s tem jednolike izomike, kajti različno šolanje vsake občine ali vsacega kraja škoduje občnosti in vzgojuje posebnosti.

Pa tudi prikrajšan pouk sam se ne more popolnem strinjati z namenom ljudske šole. Res, da pouk sam še ne zadostuje za poznejše življenje, kajti omika ni jedino sredstvo človeške blaginje; omika le posreduje pribavljanje družih potrebnih sredstev za koristno življenje. V tem pomenu je torej pouk nenadomestljiv. A držeč se pedagogičnega pravila, da je za otroke bolje malo pa dobro, nego mnogo pa slabo, bi oni skoro prav imeli, ki hočejo šolski pouk, vzlasti kakeršen se je začel tû pa tam otrokom, v časih celó v neprebavljivej obliki, podajati, nekoliko skrčen imeti. Le da se pri tem tako rado pozabi na ono, kar bi jedino moral vsak pedagog pred očmi imeti, namreč poučevanje za praktično življenje. Kako se more tudi s skrajšanim poukom na podlogi praktičnosti in umne razporedbe ter s pomočjo odraslih mnogo koristnega doseči, podajete nam prelep vzgled Saksonsko in Norveško. Na Saksonskem je većinoma le poludnevni pouk, a ljudstvo je splošno omikano in jako imovito. To pride od todi, ker se v šoli ne gleda le na formalni, marveč tudi na praktični pouk. Še lepši vzgled, kaj premore dober pouk, nam kaže Norveško. Ondu je na deželi jako malo šol, in še v teh se poučuje le v nekaterih dneh v tednu; a vendar zna vsak Norveščan, star ali mlad, možki ali ženska, čitati in pisati; in sploh bi nam mogla biti Norvegija v mar-

sičem v vzgled. A kako je mogoče to doseči? Tako imenovani potovalni učitelji obiskujejo raztresena sela le zaporedoma, tû poučujejo otroke vprîčo odraslih; ko pa odidejo, nadaljujejo stariši ali drugi odrasli to, kar jim je učitelj pokazal. S tem ostanejo otroci v vednej zvezi s poukom, stariši sami pa, ker so pri pouku navzočni, vtisnejo si užé zdavna preučeno tvarino na novo v spomin ter se vedno še kaj novega učé. Takov pouk vpliva torej na ves národ, in sram bi bilo Norveščana, ki ne bi bil omikan.

Ko bi bile tudi pri nas take razmere, ne bi se bilo tudi poludnevnega pouka nič bati. Ker pa temu ni še tako, a novela vender le zahteva skrajšanje tvarine v nekaterih predmetih, zato se vesten in za blagor ljudstva vnet učitelj ne bode motil nad izrazom „najdounnejše in najimenitnejše, kar je vredno vedeti“, temveč bode poučeval vse ono in v takej obliki (se vé, z ozirom na učni črtež), kar bode otrokom v njihovem poznejšem življenji najbolje koristilo. Bodisi po prejšnjej ali po novej postavi, vselej in povsod je ves pouk pri učitelju samem; on je tisti prevodnik, kateri snov v otroški razum prevaja in misli v otrocih vzbuja; pri njem je vse; oživljajoči duh je le on sam. Le tisti, ki pozná notranjost otrok, njih darovitost in vse ugodne ali neugodne okolnosti, more izpredvideti, kaj je za vsacega posebej in za vse skupaj najprimernejše in najdounnejše. Zato menim, da vestnega učitelja, kakor do zdaj, tudi za naprej ne bodo preveč ovirali novi predpisi iz rečnih predmetov, kajti dokler bode zajemal tvarino iz predpisanih učnih načrtov, mogel se bode v podeljevanje te hrane vedno prosto gibati.

Izkušen učitelj oziral se bode vedno na poznejše življenje otrok, on bode skrbel, da se jim prestop iz šolskega v dejanjsko življenje kolikor móči olajša, da jim napravi nekak most, čez katerega idóč mogli bodo otroci tudi neposrednje rabljivo tvarino s soboj v življenje jemati. Res je, da je otroški razum v 7. ali 8. šolskem letu najbolj vzpremenljiv za takov praktičen pouk, a popolnem razvit tudi v tej dobi še ni. Ko pa nastopi doba otroške zrelosti, takrat je otrok šolske klopi užé zdavna zapustil in na šolski pouk užé pozabil, kajti po izstopu iz šole na nadaljnjo izobražbo niti ne misli. Temu nedostatku moralo bi se bilo užé zdavna v okom priti, kajti ta hiba uničuje ves učiteljev trud. A prejšnja šolska postava se ni na to zadosta ozirala. Na Kranjskem osnovali so res tako imenovano ponavljalno šolo, a ta, kakor je sploh znano, nikakor ne izpolnjuje tú imenovane svrhe. Ker pa je neogibljivo potrebno, da se prehod iz šolskega v dejanjsko življenje omogoči, zato je popolnem prav, da se je v §. 10. šolske novele določilo, da se morejo za nadaljnjo splošno izomiko mladine šoli odrasle osnovati posebni tečaji. Take nadaljevalne (a ne ponavljalne) šole morale bi se povsod ustanoviti. Potem se bode na jednej strani lažje spregledala skrajšana dolžnost šolskega obiskovanja, na drugej strani pa bode ravno na ta način mogoče, da mladina ne postane takoj po izstopu iz šole indiferentna za nadaljnjo izobražbo. Ako pa se bode skrbelo še za ljudske krajne knjižnice, bode odraščena mladina tem raje po njih posegla, in trud učiteljev ne bode brezuspešen. Le tako širila se bode véda mej národ; ta pa bode ohranil vedno zdrav razum za šolo in njeno korist.

Nasvetu g. poročevalca, da bi se pri prihodnjej dež. učit. konferenci predelali učni načrti, moram v nekoliko oporekati. Kakor znano, zaukazal je g. minister za uk in bogočastje v dan 8. jun. t. l., naj deželne šolske oblasti učne črteže takoj v pretres vzamejo. Nekaj so dež. šolski svéti gledé izpeljave šolske novele užé odredili, gledé učnih črtežev pa čakajo še natančnejše informacije. Najbrž vprašali bodo okrajne ali dež. učit. konference za svét, mnogo določeb v tej zadevi pa bodo morda sami ukrenili. Ker pa je neobhodno potrebno, da učitelji kot veščaki to reč pretresavajo, a se ne vé, kdaj bode prihodnja dež. učit. konferenca in še sploh ne bode dež. šolski svet užé preje pregledoval učnih načrtov, zato bi bilo na pravem mestu, da se naše društvo

samo pobrine za ugodno in národnemu šolstvu koristno rešitev tako važne zadeve. Predlagam torej: slavní zbor naj sklène: Odboru „Slovenskega učiteljskega društva“ se nalaga, da sestavi nekako spomenico (memorandum) na deželni šolski svét, v katerej se izrečejo želje slovenskega učiteljstva gledé izpremene učnih črtežev.“

Debate o tem govoru udeleži se tudi g. Matej Močnik, kateri se z g. Gabršekovimi mislimi popolno ujema.

Vsled tega se predlogi g. Lapajmeta in g. Gabršeka odboru izročujejo, naj se dalje preudarjajo in po primerni, postavni poti izvršujejo.

Za tem pridejo na vrsto posamezni nasvétí; vzprejeli so se pa sledeči:

Gospod Rantov predlog: „Slovensko učiteljsko društvo“ naj bi se zopet obrnilo na kranjski dež. odbor s prošnjo za dovoljenje ponapredščin ljudskim učiteljem.

Gospod Dimnikov predlog: „Slovensko učiteljsko društvo“ naj kranjskemu deželnemu odboru ponavlja prošnjo, naj bi se učiteljem na enorazrednicah dovolila opravilna doklada.

Gospod Dimnik in gospod Lapajne predlagata dalje: „Slovensko učiteljsko društvo“ naj kranjski deželni odbor prosi, da bi se učiteljem na Kranjskem pre naredile in uredile petletne doklade. Imenovana prošnja naj bi se glasila takó:

„Slavni deželni zbor!

Spoštljivo podpisani odbor »Slovenskega učiteljskega društva« si dovoljuje uljudno prositi, da bi se kranjskim učiteljem petletne starostne doklade računile po dotičnih plačah, katere uživajo na podlogi deželne postave v dan 9. marcija 1879. l., tako, da bi 31% kranjskih učiteljev dobivali 40 gld., 31% — 45 gld., 31% — 50 gld. in 7% pa 60 gld. na kvinkvenijah. To ponižno prošnjo opirajo kranjski učitelji po uljudno podpisanem odboru s sledečimi razlogi:

1. Računijo se petletne starostne doklade učiteljem po vseh deželah, kjer so enake ali slične postavne določbe, tako, da znašajo 10% dotične plače, n. pr. na Štajerskem, kjer so učitelji dotirani s 550, 600, 700, 800 in 900 gld., so kvinkvenije po 55, 60, 70, 80 in 90 gld.

2. Po postavi z 29. aprila 1873. leta, §. 22., je bila res najnižja plača kranjskih učiteljev brez izjeme le 400 gld., in nobeden kranjskih učiteljev (razen Ljubljanskih) ni imel postavne pravice, večjih dohodkov zahtevati. Ta paragraf je pa s postavo z 9. marcija 1879. l. bistveno izpreminjen, tako, da ima po §§. 38. in 39. tega zakona 31% kranjskih učiteljev pravico do najnižje plače 450 gld., za drugih 31% je najnižja plača 500 gld., in za 7% je zopet najnižja plača 600 gld.

3. Tem učiteljem naj bi se torej računile tudi kvinkvenije po njihovih plačah, ne pa, kakor je do zdaj običajno, da se dajejo vsem kranjskim učiteljem kvinkvenije po 40 gld.

Ako bi se te doklade kranjskemu učiteljstvu, ki je itak le slabo dotirano, v navedenem smislu zvišale, ravnalo bi se v smislu postave z 9. marcija 1879. l., pa bi se deželnemu šolskemu fondu ne naložilo skoro nikakoršnega bremena novega, kajti za vse učiteljstvo bi trebalo pri priliki samo svote od 1500 gld. na leto v proračun postaviti.

Kranjsko učiteljstvo pa bi hvaležno pripoznalo slavnemu deželnemu zboru skazano, v postavi naznačeno naklonjenost in se vedno z večjo marljivostjo poprijemalo svojih lepih stanovskih dolžnosti.“

Odbor „Slovenskega učiteljskega društva“.

Gospod Lapajne predlaga dalje: Učiteljem manjka pomočnih knjig pri poučevanji, torej naj bi „Slov. učit. društvo“ vse slovenske šolske pisatelje povabilo, naj bi po podanem načrtu spisovali sestavke takim knjigam, ter jih pošiljali odboru, kateri naj bi jih potem uredil in časoma dajal na svetlo.

Vzprejmeta se ta predloga.

Gospod Gabršek nasvêtuje, naj bi se po vzgledu učiteljskih društev na Štajerskem tudi na Kranjskem osnovala tako imenovane podružnice „Slovenskemu učiteljskemu društvu“ v Ljubljani, da bi se potem po teh še le začéjnalo pravo in uspešno društveno delovanje.

Gospod Lapajne meni, da, ako bi se hotle napravljati podružnice, morale bi se popred preurediti društvena pravila, kar pa zdaj ne kaže.

Gospod Žvagen ugovarja g. Lapajnetu, ter priporoča predlog g. Gabrška.

Gospod Kante podpira predlog gosp. Gabrška gledé osnove podružnic in je za predruženje pravil.

Gospod Anžlovar pravi, „národna šola“ naj nam je glavni princip; za to je on za osnovo podružnic, ker po njih se dá ona najuspešneje gojiti. On meni, vse osnovane podružnice naj pristopijo k glavnemu „Slovenskemu učiteljskemu društvu“ s primernimi doneski. Na ta način bi se potem lahko ustanovil v Ljubljani posebni slovenski učiteljski list. Za eno samo glavno učiteljsko društvo so pa ravno tako tudi vsi Primorski učitelji.

Gospod Lapajne meni, da le literarno naj delujemo, kakor delujejo učitelji na Hrvaškem, ne pa z osnovanjem podružnic.

Gospod Anžlovar govori še enkrat za predlog g. Gabrška.

Gospod Tomšič pravi, da gledé osnove podružnic se menda dobro ne razumemo; vsaj smo imeli užé taka društva, a kakšen je bil njih konec? Gledé šolskega lista pa bode tiskar gotovo takoj vsem postregel, da le začnejo bolj pridno vanj dopisovati in si ga naročevati, kakor dozdej.

Gospod Kante pravi: Učitelji imajo sploh pičle plače in zato se občnih učiteljskih zborov v obilnem številu udeleževati ne morejo. Ako se pa osnujejo podružnice, bi se pri takih lahko udeleževali zborov in posvetovanj, ter bi potem k občnim zborom pošiljali svoje zastopnike.

Gospod Predika gorko podpira predlog g. Gabrška, ter meni, da naj se vsa stvar izroči odboru, ter se mu naroči v tej zadevi, kar se mu primerno zdi izvésti.

Gospod Zarnik pravi: Učitelji na Kranjskem nismo pol leta ne en dan prosti, ker imamo ob četrtkih ponavljalno šolo, in zato naj se nam, ako nimamo podružnic, nikar ne očita, da smo zaspani. Drugače je to na Štajerskem. A kranjski učitelji smo navdušeni za svoj stan in národno šolstvo, kar se je užé ob mnogih prilikah pokazalo; podružnice na Kranjskem pa se ne bodo obdržale in ne dosti koristile, ako se tudi osnujejo.

Gospod Stegnar mej drugim omeni, da ko bi se odbor „Slovenskega učiteljskega društva“ mogel pomnožiti sê delavnimi móčmi (kar pa skoraj ni mogoče), in bi ta potem stopil v zvezo z drugimi, in bi potem združeno delovanje se pričelo, bi se bilo česa nadejati. A podružnice osnovati, zdi se mu jako nepraktično, vsaj se tako ne bodo mogle obdržati, vsaj imamo dokaze pri „Glasbeni Matici“, pri „Slovenski Matici“ i. dr. Navdušenost nas mora siliti k delavnosti, zato naj drugi učitelji stopijo v kontakt s „Slovenskim učiteljskim društvom“, zbirajo naj se o priličnem času, posvetujejo se in to naznanijo društvu, katero bode užé skrbelo, da se vsaka dobra misel zadovoljno porabi.

Gospod Gabršek pravi: Nasvêt njegov je bil vsestransko dovolj pretresen, zato on smatra osnovo podružnic za sredstvo, društvu pridobiti novih udov; zato on še enkrat predlaga, da naj odbor pričné delovati v tem smislu.

Gospod Stegnar pravi, odbori posameznih okrajnih društev naj stavijo „Slovenskemu učiteljskemu društvu“ svoje mnenje o tem.

Pri glasovanji bil je predlog izročen odboru v daljno pretresovanje.

Na vrsto pride volitev 9 udov v odbor. Izvoljeni so vsi prejšnji g. g. odborniki, samo namesto umrlega Kuharja izvoljen je odbornikom g. ravnatelj Ivan Lapajne.

Predsednik se k sklepu zahvaljuje vsem g. g. udeležnikom te skupščine, ter želi, da bi vsak posebej in vsi vkup v pravem, napredovalnem duhu kot dobri učitelji tudi zvesto delali za dobro šolo ter zdatneje koristili ožji in širnji domovini svoji. S trikratnim „živio“ našemu presvetlemu vladarju sklene se skupščina. (Dalje prih.)

Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

(Dalje.)

Šolske in župninske občine v Kostanjeviškem sodnijskem okraju.

Šent-Jarnej.

Zemljepisni del.

Vsak dober človek ljubi čez vse svojo domovino. Zraven svoje domovine pa ljubi vsak posebno svoj rojstveni kraj. Že pregovor pravi: „Povsod je prijetno, doma pa naj bolj“. Šent-Jarnej je velika župnina na Dolenjskem, tri ure oddaljena od Novega mesta. Župnina je užé stara. Šteje čez 5400 duš. Ima 56 prav lepih in velikih vasi in 12 cerkvic (podružnic), ter lepo in veliko župljánsko cerkev sv. Jarneja. Župnina ima enega župnika in dva duhovna pomočnika (bili so nekđaj po trije); ti skrbijo za dušni blagor svojih župljánov; ima pa tudi tri učitelje, t. j. nadučitelja, učitelja in učiteljico, kateri tudi po svoji zmožnosti prav marljivo skrbé za razvijanje dušnih zmožnosti otrok. Za šolo ugodnih otrok je blizo 600. Hodi jih pa blizo 400 v vsakdanjo in blizo 100 v ponavljalno šolo. Prebivalci so največ kmetje; mnogo pa se jih pečá z roko-delstvom, posebno usnjarijo, trgovstvom (prodaja domačih pridelkov). Kmetje si prideljujejo različnih pridelkov, posebno vina.

Mnogo pa si prislužijo z vožnjo. Prevaževajo namreč mnogovrstne reči z enega kraja v drugi, toda ne prihranijo mnogo, kajti navajeni so na dobro življenje; purani, gosi, kapuni jim dobro dišijo. — Skozi Šent-Jarnej vije se mali potoček „Kobila“, kateri priteče izpod Gorjancev, ki mejijo župnino na Belokranjsko. *) Hiše so srednje velikosti, toda vender lepe, posebno je župljánska vas Šent-Jarnej dosta lepa. Cerkev je prostorna in lepo ovenčana. V zvoniku visí petero zvonov. Župljáni pridelajo tudi mnogo vina v svojih vinogradih, ki obdajajo župnino od dveh strani, namreč na jugu in zahodu. V župnini nahaja se tudi več gradov, kateri so jako znameniti. Tako n. pr. so: „Pleterje“, v katerem gradu so nekđaj stanovali menihi, „Kartuzjani“, „Gracerjev turn“ (Feistenberg), znamenit za časa Francozov, Turkov i. t. d.

Pri Šent-Jarnej prične se velika in lepa ravnina, katera se razprostira še onkraj Save celó do Zagreba. Šent-Jarnejška župnina meji na severji na župnino: Šent-Kocijansko, na vzhodu na Kostanjeviško, na zahodu na Belocerkevsko in na jugu na Brusniško. — O Šent-Jarnejju je znana národna pesen: „Ni lepšega ptiča, kot je petalu, Ni lepšega kraja, kot je Šent-Jarn“. Zložil jo je baje nek učitelj. Mnogo popotnikov potuje skozi Šent-Jarnej, ki je središče mej Krškim in Rudolfovim itd.

V slabem razmerji so njive in travniki v krajih od Šent-Jarneja proti Rojem in Grobljem, kakor tudi proti Dol. Starivasi, kajti ondi je peščen svet. Drugod so boljše njive, travniki in vinogradi, posebno proti Rudolfovemu in pod Gorijanci od Št. Jarneja.

*) Hrihje Šent-Jarnejške župnine so: Gorijanci, Tolsti vrh, Golobinjek, Solnčnik i. dr. Na Gorijancih je stalo nekđaj jezero na mestu, ki se še zdaj imenuje „Pri jezerih“.